

Journalist worden door journalist te zijn

Een motto als startpunt voor een taalbeleidverhaal aan Howest

Ilse Mestdagh en Gerti Wouters

De opleiding Journalistiek in Howest gaat resoluut voor een taalbeleid dat in de opleiding verankerd zit, vanaf de visietekst en het beleidsplan van de opleiding over de inbedding in het curriculum tot in de dagdagelijkse praktijk voor zowel docenten als studenten. We laten zien hoe het taalbeleid er in Journalistiek Howest op dit ogenblik uitziet, we tonen aan welke strategie we hiervoor gekozen hebben, welke instrumenten we inzetten en hoe we alle betrokkenen aan de slag krijgen met taal.

Het taalbeleidverhaal van de opleiding Journalistiek is een relaas uit de praktijk van het brede, integrale taalbeleid op maat waaraan Howest sinds 2010 werkt. Het taalbeleid is enerzijds ingebed in de visie, missie en de kernwaarden van de hogeschool en functioneert daardoor met een duidelijke missie top-down. Anderzijds onderzoekt de Stuurgroep Taalbeleid de talige noden van de opleidingen, waardoor het taalbeleid evenzeer bottom-up werkt. Het absolute doel is New Young Professionals afleveren die ook talig sterk in de schoenen staan om studie en beroep tot een succesvol einde te brengen.

Beginsituatie en verantwoording voor werkwijze

Tijdens het academiejaar 2012-13 heeft de Stuurgroep Taalbeleid van Howest gekozen om haar taalbeleid uit te werken in één bepaalde opleiding als good practice. Tijdens dat jaar verwachtte de opleiding Journalistiek bezoek van een visitatiecommissie. Een uitgebouwd taalbeleid kon dus een belangrijk issue worden. Twee leden van de Stuurgroep Taalbeleid zijn ook werkzaam in de opleiding Journalistiek, wat het praktisch eenvoudiger maakte om daar aan de slag te gaan.

Nu het domeinspecifiek referentiekader van de opleiding hertaald was in een gloednieuw competentieprofiel, was het een uitgelezen moment om het beoogde eindniveau op talig vlak op te tillen. De opleiding wilde onder andere haar studenten beter voorbereiden op de bachelorproef, ook op de talige aspecten. Blijkbaar hadden de docenten heel wat verwachtingen over het talige niveau van de eindwerken, zonder dat op dat ogenblik een samenhangend voorbereidingstraject in het curriculum aanwezig was.

Om studenten beter voor te bereiden op het schrijven van hun bachelorproef, werd een leerlijn schrijven gepland in het curriculum, waardoor er vanaf het eerste jaar expliciet aandacht zou zijn voor talige ondersteuning van schrijfopdrachten, ook bij niet-taalvakken en waarbij nagedacht werd over effectiever inzetten van taalvakken in het licht van de bachelorproef.

De Stuurgroep had intussen een visie op taalbeleid uitgetekend op twee sporen: een verankerd taalbeleid nastreven, zowel in het beleid als in de praktijk. Beide impliceren een grote betrokkenheid van het opleidingsteam in kwestie. Op het operationele niveau moest enerzijds het taalbeleid opgenomen worden in het beleidsplan van de opleiding om via een curriculumrevisie te belanden in de praktijk: uitwerken van leerlijnen, curriculumherschikking, inzetten van instrumenten taalbeleid en zowel docenten als studenten professionaliseren.

Het taalbeleid in het beleid van de opleiding Journalistiek

In Howest ontwikkelen opleidingen een visie op onderwijs die geëxpliciteerd wordt in een visietekst en een beleidsplan. Elk jaar stelt een opleiding haar gerealiseerde doelen van het voorbije jaar en haar beleidsplannen voor het komende jaar voor in de departementale vergadering van opleidingscoördinatoren.

Om een taalbeleid te verankeren in een opleiding adviseert de Stuurgroep Taalbeleid opleidingen om taalbeleid op te nemen in hun beleidsplan. Dat kan niet zonder draagvlak: het management van de opleiding moet hier bewust mee voor kiezen. In het geval van Journalistiek is de

opleidingscoördinator van de opleiding eveneens medewerker van de Stuurgroep Taalbeleid, waardoor de invoering van dit type taalbeleid vanzelfsprekend was.

Opleidingen houden hun beleidsplan bij op hun intranetpagina. Elk beleidsplan is gekoppeld aan het strategisch plan van Howest.

☐ Strategische doelstellingen : 7. New Young Professional (1)

Taalbeleid verder uitbouwen

Taalbeleid

Taalbeleid verankeren in de opleiding/taalleerlijn naar bachelorproef/professionalisering

Fig 1 - Bron: Intranetpagina Howest-Journalistiek, december 2012

De verankering van taal wordt hier vertaald naar een leerlijn in het kader van de bachelorproef en professionalisering van docent en student. Door taal te verbreden tot de taal nodig voor studie en beroep van de journalist (de New Young Professional – NYP(1)), is er ook een link met de domeinspecifieke leerresultaten (2) (DLR, competentieprofiel) van de opleiding. Dat is richtinggevend voor het aftoetsen van het gerealiseerde niveau. Over talige competenties staat in het DLR van Journalistiek:

5. Informatie in correct Nederlands verwerken tot een publiceerbaar / uitzendbaar eindproduct, rekening houdend met de wetmatigheden en beperkingen van het medium, zoals tijd, volume, doel, journalistiek genre, format, doelgroep,...

Fig. 2 - Bron: Zelfevaluatierapport Journalistiek, december 2012

De jonge journalist moet dus in staat zijn een publiceerbaar eindproduct te maken. Dat kan een tekst zijn (medium print), een televisie-uitzending (medium televisie) of een radio-uitzending (medium radio). Op die manier wordt duidelijk dat de opleiding zowel aan schriftelijke als aan mondelinge vaardigheden moet werken en dit op een niveau dat de tekst “publiceerbaar” moet zijn.

Daarnaast besliste Journalistiek om het taalbeleid op te nemen in haar visietekst:

Taal is een cruciaal instrument om die informatie naar wens af te leveren. Daarom kiest de opleiding voor een taalbeleid dat in het curriculum is verankerd. Zo draagt elke docent bij aan die taalcompetenties die relevant zijn voor studie en beroep van de journalist, zodat taalvaardig zijn in de meest brede zin van het woord voor de jonge journalist een tweede natuur wordt.

Fig. 3 - Bron: Zelfevaluatierapport Journalistiek, december 2012

Meteen is het duidelijk dat de opleiding niet voor een afzonderlijk taaltraject kiest, maar voor een taalbeleid dat in het curriculum verweven zit. Dat veronderstelt het volgende:

- Journalistiek heeft aandacht voor de specifiek relevante taalcompetenties voor de journalist (schrijven en spreken) waardoor taal op veel meer aspecten betrokken wordt dan de enge opvatting (spelling en werkwoorden).
- Journalistiek focust op de attitude van de student, zelfredzaamheid. Taal moet een gegeven worden waar de jonge journalist automatisch mee bezig is, in gelijk welke opleidings- of professionele situatie. Taal als tweede natuur verwijst ook naar het motto van de opleiding (journalist worden door journalist te zijn).
- Journalistiek betreft elke docent bij het taalbeleid.

Het taalbeleid in de praktijk: een leerlijn “schrijven”

Om de student Journalistiek beter voor te bereiden op de bachelorproef, koos de opleiding ervoor om een leerlijn “schrijven” in te voeren in het curriculum. Deze ene actie bleek echter het ideale startpunt voor een integrale benadering van taal in de opleiding.

Zo moest in kaart gebracht worden dat de studenten vanaf jaar één voorbereid werden en dat niet enkel in hun taalvakken. De taalvakken zelf moesten effectiever worden ingezet in de schrijfleerlijn,

wat gevolgen had voor het curriculum. De docenten van de opleiding moesten voldoende betrokken en geïnformeerd worden. Professionalisering taalbeleid kon niet uitblijven als we het hele korps wilden betrekken. Om dat te doen, bleken de taalbeleidinstrumenten (namelijk woordtrainer, taalwebsites, e-mailcharter, SNS Online, handboek over schrijven, teksttrainer, checklisten en leesbuddy's), die de Stuurgroep had ontwikkeld en/of aanbevolen een ideale manier. Ten slotte was er een link met het competentiebeleid van de hogeschool, omdat het competentie assessment programma (CAP) (3) ook in de leerlijn betrokken werd.

Alle parameters moesten in een overzichtelijk format komen opdat de opleiding het overzicht zou kunnen bewaren. De Stuurgroep Taalbeleid kwam tot een sjabloon om een leerlijn in kaart te brengen dat ook voor andere lijnen (niet alleen schrijven) en ook voor andere opleidingen bruikbaar zou zijn.

Van uitgangspunt tot eindcompetentie via leerlijn

In de opleiding Journalistiek aan Howest bestaat de bachelorproef uit twee luiken: enerzijds schrijft de student een onderzoeksrapport over eender welk onderwerp dat journalistieke waarde heeft. Anderzijds werkt hij een journalistiek product uit dat publiceerbaar is in een kwaliteitsvolle nieuwsdrager. Op die manier komen verschillende tekstgenres aan bod. Dat is belangrijk om te weten hoe en waarom modules/partims betrokken raakten in de leerlijn.

In figuur 4 is de lijn naar het schrijfproduct bachelorproef zichtbaar. Het uitgangspunt is de visietekst van de opleiding (gecombineerd met het beleidsplan en het motto); het eindpunt is de taalcompetentie van het DLR. De betrokken modules zijn zeker niet altijd taalvakken uit de pijler "Spreek" en "Schrijf als een journalist" – de lijn situeert zich voornamelijk in de pijler "Denk als een journalist" (figuur 5). Dit is vooral belangrijk voor opleidingen waar minder of geen taalvakken in het curriculum aanwezig zijn. Taalbeleid is immers meer dan taalonderwijs. De student start met eenvoudige opdrachten die gaandeweg complexer worden; dat is ook duidelijk in het CAP, waaruit blijkt dat studenten stapsgewijs meer werkveldtaken maken. De instrumenten taalbeleid worden de hele opleiding door ingezet.

Visietekst Beleid Motto	Taal als tweede natuur Taalbeleid verankeren in de opleiding Journalist worden door journalist te zijn			
	Module/partim	Inhouden	CAP	Instrumenten taalbeleid
SEM1-2 Aanreiken taalelementen en taalstrategieën	S 1 Actie 1 (Bootcamp) S1 Nederlands I S1 Inleiding tot de journalistiek	Woordenschat Spelling, werkwoorden, taal, stijl Nieuwsbericht schrijven	Oefentaken Praktijktaken	Basisinstrumenten ☒ Wordtrainer ☒ Taalwebsites ☒ SNS Online ☒ E-mailcharter
	S2 Nederlands II en redactievaardigheden S 2 Research en dossier S 2 Nieuws en duiding	Samenvatten Journalistieke artikels analyseren Paper schrijven	Oefentaken Praktijktaken	
SEM 3-4 Vastzetten taalelementen en taalstrategieën	S3 Redactie S3 Actie 3 S3 Sociaal-economische thema's	Journalistieke tekst analyseren en schrijven (Tekst schrijven op basis van voorbeeldtekst) Researchdossier aanleggen Paper schrijven	Oefentaken Praktijktaken Werkveldtaak	Variabel inzetbare instrumenten per semester ☒ Leen Pollefliet ☒ Teksttrainer ☒ Checklisten ☒ Leesbuddy's
	S 4 Journalistieke domeinen S 4 Redactie 2 S4 Actie 4	Journalistieke stukken analyseren en schrijven (Complexere tekst - diverse genres - schrijven op basis van voorbeeldtekst) Studenten researchen grondig	Praktijktaken Werkveldtaken	
SEM 5-6 Integreren taalelementen en taalstrategieën	S5 Journalistieke domeinen S5 Redactie 3 S5-6 Bachelorproef	Onlinejournalistiek - teksten schrijven voor websites Journalistieke teksten en genres schrijven gecombineerd met diepgaander research Researchdossier, formatanalyse	Praktijktaken Werkveldtaken	Seminaries bachelorproef
DLR	5 - Informatie in correct Nederlands verwerken tot een publiceerbaar eindproduct rekening houdend met de wetmatigheden en beperkingen van het medium			

Fig. 4 - Bron: Intranetpagina Howest-Taalbeleid, mei 2013

	SPREK als een journalist	DENK als een journalist	WERK als een journalist	WORD een journalist
SEMESTER 1	FRANS I ENGELS I NEDERLANDS I Schrijfvaardigheid / Stem en uitspraak 12	HET JOURNALISTIEKE WERKVELD Inleiding tot de journalistiek / Belgische media SAMENLEVING I Economie / Nationale instellingen / Actualiteit I 15	ACTE I BOOTCAMP 9	
SEMESTER 2	FRANS II ENGELS II NEDERLANDS II Redactievervaardigheid / Interview 9	SAMENLEVING II Actualiteit II / Nieuws en dialoog / Research en dossier 9	ACTE II RADIOJOURNALISTIEK DIGITALE MEDIA I Nieuws media / Psychologie 12	
SEMESTER 3	FRANS III ENGELS III 6	SAMENLEVING III Binnenlandse verslaggeving / Sociaal-economische thema's / Cijfers in het nieuws JOURNALISTIEKE DOMENEN I Sport / Geschiede / Cultuur / Nieuws media en vertelvormen 9	ACTE III VIDEOJOURNALISTIEK REDACTIE I Programmeren I / Redactiewerk I / Televisiejournalistiek I 15	
SEMESTER 4	FRANS IV ENGELS IV 6	MEDIARECHT EN DEONTOLOGIE JOURNALISTIEKE DOMENEN II Online journalistiek / Televisietraining 9	ACTE IV SURVEILLANTIE REDACTIE II Programmeren II / Redactiewerk II / Televisiejournalistiek II / COMPUTER ASSISTED REPORTING 15	
SEMESTER 5		INTERNATIONALE MEDIA SAMENLEVING IV Subcontinentale verslaggeving / Internationale instellingen JOURNALISTIEKE DOMENEN III Reizen / Lifestyle / Financieel-Economisch / Onderzoekjournalistiek 9	DIGITALE MEDIA II Televisiejournalistiek II / Lay out CRIMINALE PRODUCTIE REDACTIE III Press of the Media III or Television III 15	ACTE V: PORTFOLIO Journalistiek werk / Exammodule 6
				Dagje Bachelorproef (journalistiek) 30

Fig. 5 - Bron: Opleidingsbrochure Journalistiek, mei 2013

Bij het uittekenen werd duidelijk waar er leemtes zaten in het opleidingsprogramma en waar docenten konden bijsturen om de voorbereiding op het eindresultaat te optimaliseren. In die zin werden vakinhouden en bijhorende opdrachten aangepast (bijvoorbeeld Nederlands, Research en dossier). Vanaf week 1 in het partim Actie 1 (bootcamp) krijgen de studenten de opdracht om een woordentrainer (4) bij te houden en gebruik te maken van taalwebsites. In het partim "Inleiding tot de journalistiek" leert de student dan weer een eenvoudige tekst schrijven op basis van een vast vragenschema (nieuwsbericht – wie/wat/waar/wanneer/waarom/hoe?). Naarmate de opleiding vordert, worden de (schrijf)opdrachten complexer en de bijhorende checklists met parameters uitgebreider. Alle docenten in de opleiding gebruiken dezelfde checklist met gedragsindicatoren en evaluatiecriteria die studenten zicht geven op beoordelingscriteria en lectoren helpen om feedback te geven en om opdrachten te scoren.

Docenten werken gedurende de hele opleiding ook met hetzelfde handboek over rapporteren als studenten een verslag moeten schrijven en dit vanaf semester 2 (Research en dossier, Nieuws en duiding, Sociaal-economische thema's, Actie 4 en de voorbereidende seminars over de bachelorproef in semester 5). Binnen het docententeam werden drie parallelle checklists ontwikkeld voor de media print, televisie en radio. Op die manier blijven feedbackcriteria voor studenten helder doorheen de opleiding. Door die aanpak werkt de student aan de verbetering van het eigen, actief taalgebruik, met de klemtoon op attitudevorming.

Docenten betrekken in de leerlijn

Aangezien taalbeleid een beleidskeuze van de opleiding was, is het logisch dat de leden van het team nauw betrokken werden bij de invoering ervan. De steun van het opleidingshoofd is een noodzakelijk gegeven. Het taalbeleid werd een vast item op de teamvergaderingen.

Door de leerlijn vorm te geven, krijgen docenten voortdurend de stimulans om met de taalbeleidinstrumenten aan de slag te gaan (en dus met taal bezig te zijn). Om hen mee te krijgen in het verhaal, is het belangrijk dat zij kant-en-klare tools meekrijgen en heldere informatie krijgen over de mogelijkheden van de instrumenten. Het is daarnaast cruciaal dat ze inspraak hebben in hoe de tools op maat van de opleiding aangepast kunnen worden of hoe ze kunnen toegepast worden.

Net de uitwisseling van informatie maakt ook de Stuurgroep weer rijker, omdat vakdocenten vaak nieuwe mogelijkheden zien om instrumenten toe te passen in hun vakgebied. Hoe minimaal de verwijzingen naar taal soms ook zijn, elke inspanning is winst.

Teamleden zijn ook betrokken bij andere opleidingen of diensten voor lessen, onderzoek of projecten of zijn actief in het werkveld. Op die manier nemen zij hun taalbeleidknow-how ook mee naar andere opleidingen, waarmee zij collega's opnieuw kunnen enthousiasmeren.

Taal en toekomst

“De commissie vindt het taalbeleid een sterk punt van de opleiding”(5). Met dit commentaar van de visitatiecommissie Journalistiek kreeg het taalbeleid van Howest een belangrijke erkenning. De omwenteling in Journalistiek krijgt intussen navolging in andere opleidingen van Howest. Bij de opleiding Journalistiek zelf krijgt het taalbeleid een verder vervolg: een leerlijn “spreken” wordt geïntroduceerd en uitgewerkt via een spreekcharter en in de praktijk groeit het prille begin voor een leerlijn “lezen”.

Noten

(1) De New Young Professional is toekomstgericht, krijgt de kans om zijn talent te ontwikkelen, wordt competentiegericht opgeleid en is daardoor direct inzetbaar op de arbeidsmarkt

(2) De domeinspecifieke leerresultaten Journalistiek werden opgesteld met de andere Vlaamse opleidingen en goedgekeurd door de NVAO. Binnen Howest werd het DLR afgetoetst tijdens teamvergaderingen, gevalideerd door de werkveldcommissie en besproken met de studenten tijdens de participatiecommissie. Het competentieprofiel bevat de domeinspecifieke leerresultaten en daarnaast een aantal deelcompetenties. Waar nodig heeft de opleiding, in samenspraak met de dienst onderwijs, de leerresultaten vertaald in deelcompetenties om het leerdoel van elk leerresultaat duidelijk te maken (ZER JRN, 2012)

(3) Het CAP is de verzameling van alle beoordelingsvormen binnen een afgerond geheel van een opleiding van studietaken over oefen- en praktijktaken tot werkveldtaken.

(4) De woordentrainer is een digitale toepassing van het woorddossier (Van der Westen, 2009)

(5) Opleidingsrapport Hogeschool West-Vlaanderen, eerste terugmeldingsrapport, 5 juli 2013.

Referenties

Van der Westen, W. (2009). Goed geschreven. Coutinho.

Bogaerts, N., van den Branden, K. (2010). Handboek taalbeleid secundair onderwijs, Leuven/Den Haag: Acco.

Van Hoyweghen D. (2011). Naar taalkrachtige lerarenopleidingen, Bouwstenen voor een taalbeleid, Mechelen: Plantyn.

Vlaams Forum voor Taalbeleid en Taalondersteuning Hoger onderwijs

Nederlands-Vlaams Platform Taalbeleid Hoger onderwijs